

KASZAP ISTVÁN – PAPP FERENC

LEVÉLVÁLTÁSOK...

Tisztelt Papp Ferenc!

Kaszap István vagyok, 2010. munkaévben a Bokor Mozgalom Képviselője által megbízott szóvivő. Feleséggel együtt több mint harminc éve vagyok a Bokor Közösség tagja. Ebből az emberöltőnyi időszakból a Bulányi György (Gyurka bácsi) által vezetett egyik csoportban több mint húsz évet tölthettem el és halála után mind a mai napig aktív tagja vagyok ennek a közösségnek. Életem nagy ajándékának gondolom mindezt. Gyurka bácsival havonta többször találkozhattam, a rendszeres közös programokon kívül több testvérünk társaságában én is együtt tervezhettem Bokorligetet, aminek kezdeményeit együtt raktuk le Balaton felvidéken. Már évek óta működött az Alapítványunk, amikor Gyurka bácsit felkereste a Hutteri Közösség néhány tagja egy prágai erőszakmentesség témával foglalkozó konferencia után. Korábban nem sokat tudtunk a Hutteri Közösségekről. Az ismerkedést követően, az évek során a Bokor több meghívást kapott tőlük, hogy megtapasztalhassuk közös, magántulajdon nélkül működő keresztény életüket. Mi is éltünk ezzel a lehetőséggel és feleséggel és négy gyermekünkkel együtt fél évet éltünk az egyik falujukban. A közös munkán és rendszeres beszélgetéseken kívül, lehetőséget kaptunk arra, hogy fél munkaidőben tanulmányozzuk és magyarra fordítsuk legfontosabb írásait, könyveiket.

Egyébként én is résztvettem Dr. Máté-Tóth András, a szegedi JATE Vallástudományi tanszék vezetőjének 2010. június 6.-i Bulányi György piarista páter teológiájáról tartott előadásán.

Természetesen én is jelen voltam Gyurka bácsi temetésén és az azt követő hálaadó misén is.

Mindezt csupán azért írom, hogy érzékeltessem, hogy honnan veszem a bátorságot a 2010. szeptember 26-án keltezett, a Bokorportal címére eljuttatott levelére reagáláshoz.

Technikai megjegyzés: *Az ön leveléből a szövegrészeket dőlt betűsen idézem*

A saját véleményem mindig álló formátumú

Kedves Papp Ferenc, levelének nagy részéből én jó szándékot és segíteni akarást olvasok ki. Nagyra értékelem őszinte megnyilvánulásait önmagáról, világi papságra törekvését. Örülök, hogy életében háromszor is találkozhatott Gyurka bácsival és több fontos írását is olvasta. Több megállapításával egyetérték:

- *„Máté-Tóth András Előadásának egyik lényeges mondanivalója az volt, hogy a 92 éves korában elhunyt Bulányinak, mint bázis-teológusnak, a Bokor mozgalom megalapítójának épp életének és életművének lezáródásával kezdődhet el teológiai munkásságának tudományos, tárgyilagosságra törekvő, dialógusos, szakmai értékelése.”*
- *„Bulányira kezdetben mindenki úgy tekintett, mint a hazai bázisközösségi mozgalmak egyik vezetőjére, az ateista-kommunista, sztálinista egyházüldöző rezsimmel szembeni katolikus ellenállás veteránjára és mártírjára. Többször elmondta, leírta, hogy a Bokor mozgalmat nem ő kezdeményezte, hanem egy horváth származású jezsuita pap - aki ekkor zágrábi egyetemi lelkész volt -, XII. Piusz pápa utasítására, melynek célja a magyarországi földalatti egyház létrehozása és működtetése. 1945-ben ugyanis Bulányi, mint magyar-német szakos tanár, kétéves tatabányai és sátoraljaiújhelyi nyelvtanári oktatói munka után lett egyetemi lelkészé kinevezve a debreceni egyetemre, s így egyházi fő feladata az értelmiségi pályákra készülők megnyerése volt. Alkalmatlan volt erre: racionalista, fegyelmezett logikus gondolkodású, érvelésű volt, aki imádta keresztkérdésekkel rávezetni az érdeklődőket a hitigazságokra. Ezt a tevékenységét a szerzetesrendek 1950-es feloszlása után is folytatta.”*
- *Államellenes szervezkedés címén 1952-ben letartóztatták s bár a főügyész kötélt általi halálbüntetést kért ellene a népbíróság életfogytiglanra ítélte. 1956-ban kiszabadult, pontosabban, úgy mint Mindszentyt, kiszabadították: 2 évig sikeresen bujkált és az egyik belvárosi plébánián segédlelkészkedett amikor 1958-ban ismét elfogták és börtönbe zárták, ahonnan 1960-*

ban szabadult amnesztiával. Ezután 9 évig bútorszállító és a MÉH telepen vashulladék mozgató, vagonkirakodó volt.

Ezalatt írta meg a közel ezer oldalas KIO művét. 1969-től viszont az ÁEH kérésére, az 1964-es konkordátum következményeként egy állami fordító irodában fordítói, azaz szellemi munkát kapott: németből, latinból és görögből kellett fordítania az ELTE és a MTA számára szakszövegeket. 1979-es nyugdíjba vonulásáig írta meg a páli teológiát elemző 8 füzetnyi írásait. Tíz év szellemi munkavégzés alatt sikerült annyi pénzt összegyűjtenie, hogy saját lakrészt vásárolt egy 2 szoba konyhás, hallos lakásban a városmajori úton. Önéletrajzában büszkén írta le, hogy fordítóként egy délelőtti, négy órányi munkával megkeresett 1000 forintot, amikor szállítómunkásként a havi fizetése 3500 Ft volt. Bár ez a munka is a nehéz szellemi munkák közé tartozott, hiszen németet és latint fejből fordított és diktált le egy gyors és gépírónak.

- 1979-ben Bulányi hatására Merza József matematikus, 4 gyermekes apuka megtagadta a katonai szolgálatot, a hadseregbe való bevonulását, annak ellenére, hogy nem kötelezték volna fegyveres kiképzésben, gyakorlatokon való részvételre, "csak" matematikát kellett volna oktatnia katonáknak. Emiatt előbb 33 hónapnyi börtönbüntetésre, majd ezt módosítva 35 ezer forintos pénzbírságra ítélték, amit helyette a Bokor tagjai fizettek ki. Ezt követően 1983-ig kb. 25-30 bulányista fiatal döntött úgy, hogy nem vesz részt katonai kiképzésben, az "embermészárossá" való felkészülésben és emiatt 1-3 év közötti letöltendő börtönbüntetést kaptak, amit annak rendje és módja szerint letöltöttek. Ennek nemzetközi híre lett, hiszen az egész Varsói Szerződéshez tartozó szocialista hadseregben sehol sem volt lehetőség polgári szolgálat végzésére. E hírre odafigyeltek a külföldi pacifista neohutteriták is.
- És igen, ezek a "Hutteriek" tapsolnak Amerikában, Amerikából a Bokornak, amikor 1979-ben Merza Jóska elkezdte a katonai szolgálat megtagadását, és utána harminc Bokor-tagot elítélnek; azzal, hogy "magukat a saját püspökeik is elítélik". És ekkor levelet kapok a Hutteriektől, akik üdvözölnek bennünket, mint akik a 20. század végén újból fölfedezzük a kereszténységet. Nagy barátság jön létre, találkozunk velük, és vagy száz Bokor-tag meglátogatja Amerikában meg Angliában a házaikat. Az, amit a körükben láttam, a legkülönb abból, amit ma Jézusnak ismerek a kereszténységben. Együtt dolgoztam velük egy hetet. Egy bútorgyárunk van, kétszáz fős közösségekben élnek és dolgoznak a világ különböző pontjain. Azonban az őket látogató Bokor-tagok közül egy sem maradt ott. És ami még nagyobb disznóság: nem csináltuk meg a mintájuk Bokor-változatát. Ma erős Bokor-kedélyeket hangolok magam ellen, amikor azt mondom, hogy csak szövegeljük a Jézusit – de Jézus nem szövegelt, hanem tette, ami az Apjának kedves! "

Igen, Bulányi György örült annak, hogy a hazai egyház és állam elítélése után határon kívül találkozott egy olyan közösséggel, akik egyetértenek azzal (és évszázadok óta gyakorolják is!) hogy a keresztény ember nem vállalhat katonai szolgálatot.

Természetesen Bokor-változatú, szent háromság lenyomatú mintát akart létrehozni, ahol nincs magántulajdon. Népünk és vallásunk múltját és hagyományait nem szerette volna kihagyni ebből a mintából. Soha fel sem merült, hogy Magyarországon hutteri mintára hozzon létre közösséget. (Egyébként a Bokor terminológiában a közösség szó jelentése különbözik a hutteriek által használt közösség (community) szó jelentésétől.)

Több állításával nem tudok egyetérteni, mert az én ismereteim szerint azok nincsenek összhangban a valósággal:

- „Írásomban azt szeretném megvilágítani, hogy a mai hutteriták alapvető befolyást gyakoroltak teológiai nézeteire - olyannyira, hogy nemcsak kettős identitásúnak, hanem kettős egyháztagságúnak is merem nevezni őt”.

Bulányi György a hutteriek életvitelében nagyra értékelte a radikalitásukat. Gondolkodásukat a Hegyi beszéd tanítása határozza meg és ennek alapján a gyakorlatuk, a mindennapi életük alapja az erőszakmentesség és a vagyonszolidaritás.

Kettős egyháztagságról sem Bulányi György, sem a hutterieket meglátogató Bokor tagokról nem lehet beszélni. Gyurka bácsi élete végéig megmaradt radikális Jézus követőnek, katolikusnak és piaristának. Mindenkit nagyra értékelt, aki a lelkiismeretét a Jézusi Tanításhoz igazítja és ez a napi tetteiben visszaigazolódik.

- *„1993 ugyanis a Bokor és Bulányi életében a nagy belső viták és szakadások éve volt, és ez a belső teológiai-egyházszervezeti vita kikerült a világi nyilvánosság elé is.”*

A Bokorban tudatos szándék és gyakorlat a folyamatos zsinatolás. Ennek következményeként mindig is voltak és vannak nagy viták. A Bokor soha senkit nem küldött el soraiból, senkit nem közöszített ki, akkor sem ha tartósan vagy átmenetileg nézetkülönbségek merültek fel. Aki a Bokor eszménnyel, ami meggyőződésünk szerint a Jézusi Tanítás közepe, nem ért egyet önszántából elhagyhatja a közösséget, akit a testvérek mindenkor visszavárnak. (A Jézusi Tanítás lényege nagyon leegyszerűsítve; tartalmilag: mindenkit szeretnünk kell, ami adásban, szolgálatban, erő nem alkalmazásban valósul meg, formailag: mindannyiunknak tanítvánnyá kell válnunk, hogy mi is tanítók lehessünk. Ennek a folyamatnak a legalkalmasabb megvalósítási módja a közösség építés.) Fentiek alapján a Bokor semmilyen szakadást nem tart nyilván.

- *1993 augusztusában vált világossá és egyértelművé a Bokor katolikus papjai számára is, hogy **Bulányinak mi is a végső, fő célja: egy mo-i hutterita Bruderhof kommuna létrehozása, azaz egy anabaptista teológiai irányzatú hajdani habáni egyház hazai újraalapítása.** Nekem is csak ekkortájt esett le a tantusz. Előzőleg nem ismertem az Egyházrend megírásának körülményeit, hátterét, szándékait, úgyhogy kissé becsapottnak és félrevezetettnek éreztem magamat, ezért írtam be a Népszabadságba. Élete végéig ugyanis azt szajkózta, hogy a meglévő 3000, különféle keresztény irányzatú egyház és szekta mellé nem akar létrehozni egy 3001.-et, a Bokor mozgalmat felekezetközi, amolyan ökológiai és ökumenikus(felekezetközi) irányultságúnak mutatta be a Bokor lelkiségét bemutató írásában, füzetében.*

Bulányi Györgynek soha nem volt szándékában Bruderhof kommuna létrehozása, még kevésbé egy anabaptista teológiai irányzatú hajdani habáni egyház hazai újraalapítása. Ő erről soha nem beszélt, erről ő soha nem írt. Gyurka bácsi egy Bokor elvekre alapozó, a jézusi tanítás lényegét valósító, a helyi adottságokat és szokásokat figyelembe vevő, magántulajdont nem ismerő életformát szeretett volna létrehozni, aminek az alapítványi keret megfelelt. Biztosan állíthatom, hogy az ön becsapottsága és félrevezetettsége minden valós alapot nélkülöz.

- *„3./Bulányi életútjának néhány állomásáról” ...pszichiátriai kezelése, párkapcsolata volt a háttérben egy, korban is hozzá illő nővel,*
- *Bulányi életének leghomályosabb része az 1974-1994 közötti 20 év. Internetre is feltett, 3 fejezetes önéletrajzát(www.bilanyi.hu) 1980 -nal lezárta, mert az ezt követő szakaszt szerinte a megjelent publikációs anyagokból rekonstruálni lehet. Érthető módon életének hutterita szálait a katolikus közösségekben nem kívánta nagy dobra verni, hiszen 1997-es szentszéki rehabilitálása után is sok pap, püspök, laikus számára is "eretnek-gyanús" volt.*

Erre az egész fejezet állításaira és a 4. fejezetre is szívesen kölcsönveszem öntől: *„következtetéseimben fenntartom a tévedés lehetőségét”,* mert ezek valóban tévedések és alaptalan gyanúsítások.

Határozottan le kell szögezni és tényként kell kezelni: Bulányi György nem a hutteriektől, nem a pacifistáktól, nem a nazarénusoktól, nem a Jehova Tanúitól és nem is egyéb mozgalmaktól és irányzatoktól tanulta az erőszakmentességet, hanem Jézus Krisztustól az Evangéliumokban leírtak alapján, amit a Keressétek Isten Országát (KIO) című több kötetes munkájában írt le. Minden ezen kívüli ok keresése, kutatása csak fölösleges időtöltésnek minősül. Gyurka bácsi természetesen mindenkinek nagyon örült, ha az Evangéliumokból vagy egyéb forrásokból ugyanarra a következtetésre jutott, pl.:

erőszakmentesség.

- *Bulányit lenyűgözte mindaz, amit az angliai útján látott és tapasztalt. Német szakos nyelvtanárként különösebben a nyelvi nehézségek sem zavarták, ugyanis a Bruderhof közösségekben ma is nem az irodalmi németet vagy angolt beszélnek, hanem az archaikus, tiroli német nyelvet, mert a hutter testvérek alapítója, Hutter Jákób tiroli származású volt. Angliai útján fellelkesülve döntött úgy, hogy azonnal nyugdíjba vonul, Hans barátja segítségével vett egy kis balatoni nyaralót, és ide visszavonulva a Bruderhof közösség alapszabályzatának és a teológiai katekizmusának áttanulmányozása után készítette el 1980-ban az Egyházrend című művét, amit én a fő művének tartok (és nem a KIO-t). Nemcsak azért, mert ez vált katolikus részről a viták és vizsgálódások fő tárgyává, hanem mert ez tartalmazza leginkább radikális egyháztani elképzeléseit, amellyel - Máté-Tóth András tanulmányában alaposan megvilágított -, nagyban hozzá járult az ultramontanista katolikus egyházstruktúra destabilizálásához.*

Bulányi Györgyöt egy amerikai (pontosabban Egyesült Államok Bruderhofba hívták a hutteriek, hogy megismertessék vele az életüket, ahol ugyan németül is tudott velük kommunikálni, mert német anyanyelvűek is (nem feltétlenül az archaikus, tiroli német nyelvet beszélők) élnek az amerikai hutteri falvakban is. Amerikában természetesen az angol a hivatalos nyelv a hutteri falukban is, mert az a céljuk, hogy minél több ember, így amerikai is, csatlakozzon hozzájuk. Nem a lényeghez tartozna az archaikus tiroli német nyelv elsajátítása az amerikai új belépők számára.

A hutteri faluba megérkező vendég az érkezés másnapján teljes munkaidőt kitöltő feladatot kap. A munkavégzés ellenértéke a szállás és a teljes ellátás. Ezen kívül senki nem kap egyetlen penny támogatást sem. Ezt ők nagyon komolyan gyakorolják.

Bulányi György nyugdíjasként látogatta meg a hutterieket.

Minden valóságát nélkülözik az állításai:

- *Angliai útján fellelkesülve döntött úgy, hogy azonnal nyugdíjba vonul*
- *Hans barátja segítségével vett egy kis balatoni nyaralót*
- *a Bruderhof közösség alapszabályzatának és a teológiai katekizmusának áttanulmányozása után készítette el 1980-ban az Egyházrend című művét,*

A következő idézeteire vonatkozóan:

- *Mára már ismertté vált, hogyan került az Egyházrend előbb Gál Ferenc katolikus dogmatika professzor, majd Lékai László bíboros kezébe, már a következő évben 1981-ben. Bulányi a rendszerváltás után felkutatta azt a dokumentumot, amit Bai László az ÁEH katolikus főosztályának vezetője 1976 szeptemberében intézett a püspöki kar tagjaihoz, melyben ígéretet tett, hogy biztosítani fogják a terhelő bizonyítékok beszerzését Bulányi teológiai elítéléséhez, elmarasztalásához. Az ÁEH egyik ügynöke, a Bokor közösségbe beépített tag adta ki e művét a katolikus egyház vezetése számára.*

Bulányi művét ezután a Gál Ferenc, Vanyó Zoltán, Rózsa Huba, Erdő Péter professzorokból álló, Lékai László által felkért szakértői bizottság vizsgálta meg. Előbb szóbeli meghallgatásra idézték be, majd Bulányi saját kérésére a bizottság kérdéseire írásban válaszolt, felkészülési, átgondolási időt kérve. A szakértői bizottság elkészítette jelentését, majd 1982-ben, ennek nyomán hozott Bulányival szemben egy korlátozó intézkedést a magyar katolikus püspöki kar: az egyházi intézményekben eltiltották a hitoktatástól, a szentségek és áldások kiszolgáltatásától. Ezzel egyidejűleg a Hittani Kongregációhoz beterveztették a vizsgálati jegyzőkönyveket állásfoglalásra várva. Bulányival szemben tehát a római, hivatalos állásfoglalás előtt korlátozó intézkedéseket hoztak. 1987-ben érkezett meg Ratzinger hivatalos állásfoglalása, mely részletes indoklás nélkül annyit tartalmazott, hogy Bulányi nézetei "veszélyesek, tévesek és könnyen félreérthetőek", ez megjelent az Új Ember címoldalán is. A Ratzinger által készített, a zsinati dekrétumokból

összeállított 12 pontot csak egy 13. pont beiktatásával volt hajlandó aláírni, melyben kikötötte, hogy "csak a lelkiismeretének köteles engedelmessé válni." Ezt Ratzinger elfogadhatatlan csatolmányának tekintette ami relativizálja, megkérdőjelezhetővé teszi a 12 pont tartalmát.

A Bokor mindig minden írásához biztosította a hozzáférhetőséget. Nem volt szükséges semmiféle „titkos és illegális” közvetítésre, hogy az egyház képviselői a Bokorban keletkezett írásokhoz hozzáférjenek.

- 1980-1993-ig Bulányi azzal volt elfoglalva, hogy jobban kiépítse az amerikai Woodcrestben élő Bruderhof közösséggel, annak vezető lelkész házaspárjával **Maidi és Christoph Bollerrrel** a kapcsolatokat. Ahogy utolsó interjújában is említette közel 100 főnyi Bokor tag látogatott ki az USA-ba. Ez a kapcsolat odáig mélyült, hogy Simonyi Gyula mérnök-közgazdász-teológus lefordította magyarra Bruderhof alapító-vezetőjének **Eberhard Arnoldnak: Isten Újjáteremt** című fő művét a Hutterian Society of Brothers szerkesztésében John Howard Yoder bevezetőjével és a Hutter testvérek története című egyháztörténeti művét. Ebben leírta, hogy Eberhard Arnold és felesége, Emmy feladták berlini lakásukat és 1920-ban egy Sannerz nevű picit német faluba költöztek barátaikkal. Az önkéntes egyszerűség, osztozás és erőszakmentesség életformájából, közel a természethez és Istenhez, született meg a Bruderhof közösség. 1930-ban Arnold az amerikai hutteritákhoz ment, ahol őt hutterita lelkésszé avatták. A hitleri üldöztetés elől Lichtenstein-be, majd 1938-ban Angliába, majd (mivel ott ellenséges németekként kezelték őket) Dél-Amerikába, Paragvayba menekültek. Ma zömében amerikai és angliai önálló kis falvakban, 100-200 fős kolóniákban élnek.

Bulányi sem 1980-1993 között, sem előtte, sem utána nem foglalkozott számottevően a Bruderhof közösségek kapcsolat építésével. Sokkal inkább a hazai Bokor közösségeket építette és a közösségek szellemi életéhez szükséges írásokon dolgozott írói vénával megáldott testvér-barátaival együtt.

- Bruderhof kommunák vannak az USA-ban (New Yorkban, Floridában és Pennsylvániában), Angliában, Németországban és Ausztráliában is. Az angliai Deer Springsben 350-en élnek, Paragvay Chacóban 700-an éltek, de 1962-re áttelepültek az USA-ba. Az USA-ban az 1954-ben alapított, a Woodcrest Bruderhof a legnagyobb kb. 600 fővel, közel Riftonhoz, New York államban. Ezzel a kommunával lépett kapcsolatba Bulányi. Ők iskolai bútorok és tanszerek, játékok gyártására szakosodtak, meglehetősen tehetőssé váltak, számos ingatlant felvásároltak. 1974-ben az amerikai hutteriták egyesültek a Bruderhof közösségekkel, így a **hutteriták összlétszámát a világon 40-42 ezer főre becsülik**. 1990-ben a pennsylvániai Farmingtonban, 2002-ben pedig a mozgalom egykori szülőházájában, a németországi Sannersben hoztak létre kommunákat, mára már 2 Bruderhof közösség is alakult itt. 1990-ben az amerikai konzervatív Dariusleut és Lehrerleut Hutterites kiközösítette az egyik amerikai Bruderhof közösséget gyermeknevelési nézeteltérések miatt: a hutterita elvekkal ellentétesnek tartották, hogy a gyermekeket állami iskolába, és nem saját iskolába járatják; "hívásos" hangszeres használatára tanították és hogy résztvettek a márciusi államellenes tüntetéseken. *Könyvkiadójuk a Plough Kiadó.*

Ezek alapvetően korrekt, de messze nem teljes információk.

- 1993-ben kétszer is, áprilisban és májusban a Boller házaspár Bulányihoz hazánkba érkezett, hogy felajánlja segítségét egy, a Balaton mellett felépítendő magyarországi Bruderhof kommuna megépítéséhez. Első lépésként vettek a Bokor közösség számára egy 28 hektáros földterületet Hangyaszőlőnél. Bollerék nagyon meleg fogadtatásban részesültek Magyarországon, egy teljes napot töltöttek el azzal, hogy különböző tulajdonokat néztek meg, melyek megvásárolhatók egy közösség letelepedéséhez, négy Bokorbéli családdal együtt, akik Bulányi reményei szerint megkezdték volna a kommunális, azaz teljes vagyonszövetségben való életüket egy-két éven belül.

Bulányi szerint ui.hiányzott egy tényleges jogi szerkezet: egész évben egyszer találkozott az egész Bokor, s a mozgalom veszélyben volt, hogy szétesik számos kis csoportra, saját eszméikkel és vezetőivel.

A tárgyban valódi kompetenciával rendelkező személyként ezt a teljes bekezdést nulla igazság tartalmúnak kell minősítenem. Sem a Boller házaspár, sem mások nem jöttek Magyarországra azzal a céllal, hogy Bruderhof kommuna építésében segítsenek.

A Bokor közösség számára a Bruderhof közösség (hutteriek) sem föld területet, sem egyéb ingatlant nem vásárolt.

- *Miközben a Bokor mozgalom azt hangsúlyozta, hogy közösségben van a Katolikus Egyházzal és krisztusian nem áll ellen a türelmét próbára tevő kapcsolatnak, mely a Katolikus Egyház püspökeivel állt elő azáltal, hogy néhány egyházmegyében Bulányi írásait betiltották. Bulányi egyik állítása, melyet egy székesfehérvári konferencián tett, világosan megmutatta a különbséget a katolikus hierarchiától: "Ha puskát tartasz az egyik kezében a másikban pedig Bibliát, hogy lehetsz keresztény? Sem pápa, sem bíboros nem lehet keresztény, aki megpróbálja állítani, hogy ez lehetséges." Néhány Bokortagnak kérdésessé vált a csecsemőkeresztelés gyakorlata is. Ekkortájt az egész mozgalom úgy gondolkodott magáról mint katolikus mozgalom, és egyre csak várta, várta azt a napot, hogy a pápa hamarosan lépni fog, testvér lesz, nem pedig uralkodó, és keblére öleli Bulányit...*

Amíg elő nem kerül az Evangéliumok hitelességével egyenértékű dokumentum, ami megkérdőjelezné Jézus Urunk „szerezd ellenségedet” tanítását, addig én magam is érvényesnek tartom Bulányi György kérdésbe foglalt állítását: *"Ha puskát tartasz az egyik kezében a másikban pedig Bibliát, hogy lehetsz keresztény?"* És azt gondolom, hogy ezzel sem a Bokorban, sem Bokron kívül nem vagyok egyedül.

- *Mivel Bulányinak a kitaláltsága megmaradt a helyi katolikus egyházi vezetés részéről, senki nem költözött Hangyásaljára s a Bokor mozgalom amolyan laza szerkezetű, informális, decentralizált baráti társaságok hálózatává alakult át, szellemi és adminisztratív központ nélkül. Pedig Bulányi álmai szerint Hangyásalja lett volna a Bokor bio-farmja és egyben központja is. Utolsó interjújában is mint élete nagy kudarcát emlegette ezt, és elpuhultnak, és a fizikai munkától óztkodóknak jellemezte a Bokor értelmiségi tagjait, sarjait:
Egy "negatív remény" él bennem: a városi élet fokozódó ellehetetlenülése, tönkremenése ki fogja kényszeríteni a vidékre költözést, ahol pedig csak együttműködő termelő, szellemi és spirituális közösségben lehet majd megélni. Ennek talán van realitása: Ma már világosan látszanak a fogyasztói lét végső határai, szinte dátum szerint meg lehet mondani, hogy mikor ér véget itt vagy ott. Még lehet vidéken olcsón birtokot venni...(...*

Bulányi György katolikus egyházon belüli kitaláltságának és a Hangyásaljára nem költözésnek semmi köze egymáshoz. Egyiknek a másikra vonatkozó hatása nincs. Feltételezem, ha Gyurka bácsi Hangyásaljára költözött volna a kitaláltsága ugyanúgy megmaradt volna. A második bekezdés állításainak véleményem szerint is van realitása.

Levelének 5./ és 6./ pontjában (A habánok(hutteriták) rövid története Mo.-on, ill. A hutteriták hite és egyházrendszere) összegyűjtött információk részben fedik azon ismereteket, amiket én is a tőlük kapott könyvekből és a tőlük hallottakból megismerhettem róluk.

Levelének 7./ pontjában (Bulányi egyháztanának és hitértelmezésének néhány párhuzama a hutteritákéval) található állítások tévesek. Pl.:

- *„Bulányi az Egyházrendben lényegében a hutterita egyházmodellt írta le”*
- *„Bulányi teológiájára a hutteriták radikális pacifizmusukkal, eleven Szentháromság hitükkel, és munkaszeretetükkel hatottak leginkább.”*

Bulányi György Egyházrend c. dolgozatát és minden lényegesnek tekinthető könyvét (pl.: KIO kötetek, ...) a hutteriek megismerése előtt írta, így a hutteriek hatását Bulányi teológiájára kizárhatjuk. Ha valaki mégis felfedez valami közöset a Bulányi és a hutteriek teológiája között, akkor az csak azzal magyarázható, hogy mindkét esetben a hivatkozási forrás azonos, vagyis mindketten az Evangéliumok alapján vélekednek.

A levelének 8./ pontjában (Bulányi 1997-es részleges rehabilitálása és utóélete) ezt írja:

„Bulányi György kettős identitását számomra leginkább a temetésekor elmondott két gyászbeszéd illusztrálta és bizonyította leginkább.

- *Először megható módon búcsúzott tőle a fiatalon megválasztott piarista tartományfőnök, Urbán József. Beszédében engem nem az fogott meg, ami Kamarás Istvánt, hogy Szent Pállal vitatkozó, haragos próféta volt számára Bulányi páter, hanem hogy Krisztus igaz, lánglelkű apostolának tapasztalta meg, aki életének végső stádiumában is azonosult Mesterével a szenvedésben: a halála előtti napokban legyengülten elesett, eltörte a sarkcsontját, a medence csonkját, az egyik karját és nagy fájdalmak közepette, egy Ady verset rebegve adta át lelkét a Teremtőnek.”*
- *Utána David Hibbs az angliai Bruderhof közösség képviselője búcsúzott a következő szavakkal: "Mindenkit szeretettel köszöntök! David Hibbs vagyok, a feleségem Fióna. Az angliai Bruderhof képviselőiként vagyunk itt veletek. Mindannyiótok számára üdvözetet közvetítettünk az angliai, az egyesült államokbeli, a németországbeli, az ausztrál és a dél amerikai közösségeinkből. Nagyon örülünk, hogy itt mi is elismeréssel értékelhetjük Bulányi György testvérünk életét, akivel sok testvérünk nagyon közeli kapcsolatban volt. Közösségeinkben nagyon hálásak vagyunk az életéért és tanúságtételéért. Reméljük, emléke mindannyiunk szívében tovább él. Határozottan kívánjuk, hogy az Isten Országáról alkotott víziója itt ma mindannyiunk számára valósággá váljon.”*

Nagy bátorságra (esetleg következtelenségre?) vall, ha valaki a két gyászbeszédből Bulányi György kettős identitását következteti. Közelebb lenne a valósághoz az a megállapítás, hogy két egymást nem ismerő, egészen más környezetben élő ember elismeréssel méltatta Bulányi György életművét.

Az alábbi megállapítását és Bulányi Györgyöt így idézni egészen egyszerűen ízléstelennek tartom:

- *„Vagyis miközben a piaristák 154. parcellájába temették el Bulányi egyszerű fakoporsóját, saját halottjuknak tekintve őt, aközben a hutteriták is saját testvérükként emlékeztek rá, mert életében szívének egyik pitvarában piros piarista vér, a másokban kék hutterita vér keringett.”*
- *„Utoljára egy róla szóló anekdóta jutott eszembe, amit a Bibó Társaságban ő maga mondott el, így: "Van egy Koncilium című nemzetközi folyóirat, annak a múlt nyári számában megjelent egy anekdóta az én rovásomra. Elmondom. A XXI. században megkérdezi majd valaki, hogy ki volt az a Lékai bíboros? Ez vicc volt, amit most mondok a múlt század végén, egy-két évtized... Erre azt válaszolják, hogy „**jelentéktelen bíboros a Bulányi-korszakban**”. A cikkíró azt írja meg a hét nyelven megjelenő nemzetközi folyóiratban, hogy ennek az égvilágon semmi alapja már nincs, mert hogy ki tudja már Magyarországon, hogy mi a Bokor, meg ki a Bulányi?”*

Budapest, 2010. november 14.

Megbocsátó szeretettel, Kaszap István s.k.

Tisztelt Kaszap István!

Ma, 2010 december 5.-én, vasárnap este érek rá válaszolni részletesebben november 15.-én keltezett válaszlevelére, melyet ezúttal is köszönök és kielégítőnek tartok. Már az Ön neve is tiszteletre méltó,

hiszen foglalt név, a boldoggá avatott, fiatalon elhunyt jezsuita novíciusé.

Bulányi páter temetésén nem vettem részt, mert bár a haláláról kaptam értesítést a Magyar Kurír hírlevelében, de ezután később sem közölték temetése idejét és helyszínét. Hogy a Bokornak saját honlapja is van, azt a Máté-Tóth előadása utáni felszólalások egyikében hallottam először, nem ismertem ezt, ide valóban fel volt téve a temetési dátum is, ahogy utólag megnéztem. A Bruderhof angliai képviselőjének a gyászbeszédét a piaristák honlapjáról idéztem.

Bulányi halála előtti napon kijött a kórházból, 6 puttonyos Tokajit hozatott és együtt koccintott piarista testvéreivel halálára, a feltámadás biztos hitében

Sejtettem, hogy korai dolog még Bulányi páter halála után néhány hónappal felvetni és feszegetni a neohutterita Bruderhof közösséggel való kapcsolatát és e közösség teológiájának hatását saját hitnézeteire. De nem is szentségtörés vagy kegyeletsértés. Engem az Ön válasza a tavalyi Sztéhlo Gábor évre emlékeztetett, amikor a hazai evangélikusok szobrot emeltek a Deák-téren neki, de amikor a gyermekmentőként híressé vált lelkészről Berényi Zsuzsa történész megírta tanulmányát, hogy szabadkőműves is volt, és ezt az írását rövidítve az Evangélikus Élet is leköszölte, egy evangélikus hívő beírt a lapba, hogy az Evangélikus Életbe, mint néplapba nem volna szabad ilyen kegyeletsértő írást megjelentetni - mégha ez igaz és bizonyított is -, csak valamelyik szaklapba, amit kevesen olvasnak.

Amikor Bulányi páter kettős idenditásáról írtam, sőt kettős "egyháztagságáról" is, akkor ezt nem sértő szándékkal tettem, nem prozelitására, katolikus hitének elhagyására céloztam vele, hanem sokoldalúságára. Eleve kettős kultúrába született bele: sváb származású lévén, nemcsak német szakos tanár volt, hanem kettős anyanyelvű, azaz anyanyelvi szinten tudott németül. Hogy milyen tényezők vezettek 1974-ben ahhoz, hogy pszichiátriai kezelésre szorult - amivel persze nem arra utaltam, hogy megbolondult volna -, az valóban tisztázatlan, bizonyára kezelője Süle Ferenc tudná megmondani, aki él még, nyugdíjas. Csak feltételezés volt részemről, hogy párkapcsolati problémái lehettek, de az is elfogadható válasznak tűnik, amiről írt önéletrajzában, hogy az borította ki, hogy ez évben halt meg 78 évesen édesapja, akihez szoros és bensőséges kapcsolat fűzte. Bulányi apja ugyanis liberális, agnosztikus szabadgondolkodó, foglalkozását nézve közigazdász, banki elnök-helyettes volt, de felnőtt korában megtért a katolikus vallásba. 6 testvére közül az egyik a Közgazdasági Egyetemen lett egyetemi tanár, a másik meg népművelő. Bulányi is apját követve erősen hajlott a szabadgondolkodásra, azaz papként sem a dogmák és katekizmusok világában mozgott otthonosan, a doktrinális dolgoknál jobban érdekelte a gyakorlat, azaz pasztorál-teológus volt.

Bulányi, mint pasztorál-teológus

Ami a kommuna létrehozására tett lépéseit illeti, elfogadom, hogy nem egy Bruderhof közösséget akart létrehozni Hangyásalján, a Balaton partján, hanem ehhez hasonlót, ahogy fogalmazott egyik interjújában, annak a "Bokor-változatát". Hogy ez a kísérlet létezett, és hogy élete alkonyán ez foglalkoztatta, arról Shanda Beáta is írt a Vigíliában: *"Az utóbbi időben például egyre határozottabban vetődik fel, hogy vajon elég-e az elmúlt évtizedek jellemzően "összejárós" közösségi formája, vagy a kommuna, a vagyonszövetség is megvalósító életközösség lenne a cél (= az Isten Országának megvalósítása a Földön), mely a kívülállóknak - akár a társadalom számkivetettjeinek is - szerető légkört, biztonságot, munkalehetőséget tudna felkínálni."* (Vigília, 1998.július.)

A Boller házaspár 1993-ban Mo.-ra érkezve segítséget, tanácsot akart ezek szerint adni a telephely kiválasztásához (a Bruderhof magyar jelentése ez, hogy Telep), de a 28 hektáros területet a Bokor saját pénzén vásárolta meg, s ha jól értem ez a terület a "Bokor-liget" nevet vette fel. Itt 4 család kezdte volna meg a tervek szerint a kommunális, azaz vagyonszövetséget és lakóközösséget megvalósító életformáját. Ha jól értettem, Ön is e 4 család közé tartozott. Önnél jobban senki sem tudhatja, miért nem jött ez össze,

mi lett e földdel? Gyanítom, hogy a megélhetőségüket nem látták biztosítottnak. A Krisna-tudatúak viszont Somogyvámoson, szintén a Balaton partján sikeresen hoztak létre egy biofalut, ahol mára már 800-an élnek. Visnyeszéplak, amivel Bulányi példálózott, tudtommal nem Bokor létesítmény, itt nem Bokor tagok élnek közel százan, hanem egyszerű földművesek, akik nemis falun, nemis tanyán élnek, hanem 2-3 hektáros magánbirtokon, "szer"-en.

Nekem úgy tűnik, hogy ez a törekvés leginkább a katolikus Nyolc Boldogság Közösség kommuna kísérletéhez hasonlítható, akiket régebben Júda Oroszlánjaiként ismerhettünk meg. Nemzetközi szervezet, Mo.-on Budapesten és egy vidéki településen hoztak létre sajátos kommunákat. Azért nevezem "sajátos"-nak, mert egy lakóközösségben élnek cölibátusi fogadalmat tett papok és sokgyerekes családok. Tehát a szerzetesi életformát keverik a családival. Nyugat-Európában számos kihalt szerzetesi kolostorba a Nyolc Boldogság Közösség tagjai költöztek be. A neohitterita Bruderhof közösségeknek is ez a meghökkentő vonása, hogy befogadnak maguk közé nemi tisztasági fogadalmat tett egyéneket is, holott az őshonos, amerikai hutteriták csak családosokat fogadnak be maguk közé. 1994-es egyesülésük után némely Bruderhof közösség kizárása mögött ez a probléma állhat.

Bulányi gyémántmiséjén utat mutatott követőinek Isten Országába

Manapság inkább az a fő kérdés, hogy Bulányi páter öröksége, a Bokor közösség mit és mennyit akar továbbvinni szellemi és lelki hagyatékából, mit folytat belőle. A Bokor közösség rendszerváltozás utáni életéről szinte semmit sem tudtam és hallottam. Jellemző, hogy a Lelkipásztori Intézet honlapján a hazai, katolikus lelkiségi mozgalmakat ismertető listán és ismertetőkből a Bokor közösség nem szerepel. A neten keresgélve beleolvastam az *Érted vagyok*, a *Bocs* és a *Koiónia* című lapjaikba, utóbbit Bulányi szerkesztette másodmagával, szinte az utolsó lehelleltéig. Megható volt számomra a halála előtti számban, ahogy leköszölte Popper Péter neves valláspszichológus halálos ágyán írt eszmélkedéseit, saját halálának önreflexióit. Láttam, hogy Bulányi több könyvet is írt, amiket nem ismerek: például a *"Koiatónia - változtassátok meg gondolkodás-módotokat!"* címűt, ami az *Érted vagyok* folytatásának tűnik, és megírta 1980-tól, azaz nyugdíjazása évétől a részletes önéletrajzát is 4 *Napló* formájában, amit a Püski Kiadó adott ki. Tehát mozaikos formában írt élete utolsó időszakáról is. Ahogy Máté-Tóth írta előadásában bevezetőjében, a legfőbb feladat egy Bulányi monográfia elkészítése lenne. Ennek elkészítése nyilván éveket, sőt évtizedeket is igénybe vehet. Gondoljunk arra, hogy a szerzetesrendek alapítóinak is a haláluk után kb. 100 évvel jelenhetett csak meg életrajzuk "kritikai", azaz tudományos igényű kiadása.

Vagy itt van Prohászka Ottokár esete. Szabó Ferenc SJ dolgozik jelenleg egy Prohászka monográfián, 3 kötetben már kiadta a *"Prohászka ébresztése"* című válogatott tanulmányokat, kutatásokat tartalmazó köteteket és a 3 kötetes *"Napló"*-kat is. Kíváncsi vagyok, ír-e Roszival Istvánnal való konfliktusáról, amiről eddig egyik kutató sem írt. 1993-ban ugyanis a pesti piaristák könyvtárában véletlenül a kezembe került a *"Prohászka a szívekben"* című, gépelt, bekötött gyűjtemény s benne Shvoy Lajosnak, egykori tanítványának, később püspök-utódjának a székesfehérvári püspöki székhelyben a visszaemlékezése, melyben sorra leírta, hogy paptársai milyen akadályokat és gáncsokat gördítettek eléje. Már Rómában sem az esztergomi érsek nyújtott neki ösztöndíjat, hanem egy kanonok.

Roszival István esztergomi szemináriumi rector mindenképp el akarta távolítani Prohászka az esztergomi szemináriumból, ahol spirituális és külsős, óraadó hittantanár volt. A Magyar Sion nevű teológiai lapban megjelent írásait ugyanis felforgatónak tartotta és nem értett egyet spirituális nevelési módszereivel. Prohászka megneszelve Roszival szándékait bravúros lépésre szánta el magát: kérte felvételét a jezsuita rendbe, a felvételi eljárást végig is csinálta, felvették, de az érseke ekkor lépett és kirúgta Roszival István rector a szemináriumból és szabad kezet adott Prohászkanak a kispapnevelésben. Shvoy szerint ezután Prohászka egy hatalmas prédikációt tartott nekik a villámok csapkodta vihar utáni derűs napsötétről. Amikor erről és a későbbi konfliktusairól írtam egy szakdolgozatot a Piaristák Főiskoláján Lukács László igazgatónál, ő és Rumi Tamás akkori kármelita tartomány főnök ledermedtek: Lukács László, amikor

érdeklődtem róla, mi a véleménye írásomról, kijelentette, hogy nem találja, nem olvasta, de Rumi Tamás (idén halt meg ugyancsak 92 évesen egy papi öregotthonban), ennyit mondott: "túlságosan nagyot akartál harapni, de hogy jössz te ahhoz, hogy a 2. Pázmányt megkritizáljad?"

Bulányi nem nevetett, de nem is sértődött meg a róla szóló anekdotákon

Végezetül, ami előző írásom Ön által ízléstelennek tartott anekdoáját illeti, az inkább egyoldalú volt, ugyanis csakis egy másik, ezt megelőző anekdota ismeretében érthető, amit Havasytól idézek:

"A 70-es években járta ez a vicc Magyarországon: Ki volt Lékai bíboros? - teszi fel a kérdést egy történész 2100-ban. Ezt a választ kapja: - **Kommunista kollaboráns Bulányi atya idejében.**"

Erre volt a válasz a Consiliumban, amit Bulányi mesélt el a Bibó Egyesületnél:

"Van egy *Koncilium* című nemzetközi folyóirat, annak a múlt nyári számában megjelent egy anekdóta az én rovásomra. Elmondom. A XXI. században megkérdezi majd valaki, hogy ki volt az a Lékai bíboros? Ez vicc volt, amit most mondok a múlt század végén, egy-két évtized... Erre azt válaszolják, hogy „**jelentéktelen bíboros a Bulányi-korszakban**”. A cikkíró azt írja meg a hét nyelven megjelenő nemzetközi folyóiratban, hogy ennek az égvilágon semmi alapja már nincs, mert hogy **ki tudja már Magyarországon, hogy mi a Bokor, meg ki a Bulányi?**"

Remélem, hogy 2100-ban sokan fogják tudni, hogy mi a Bokor és ki a Bulányi, ezért írtam én is róla.

Budapest, 2010. december 05.-én.

Üdvözlettel: **Papp Ferenc**

Tisztelt Papp Ferenc!

Megkaptam 2010 december 5.-én írt levelét.

Levelének alábbi bekezdése nehezen értelmezhető: „*Láttam, hogy Bulányi több könyvet is írt, amiket nem ismerek: például a "Koiatónia - változtassátok meg gondolkodás-módotokat!" címűt, ami az Érted vagyok folytatásának tűnik*” ...

Bulányi György egyik könyve: „Metanoeite!”, ami megfelel: változtassátok meg gondolkodás-módotokat! „Koinónia” – havonta megjelenő folyóirat. (Az emberi elköteleződés folyóirata.)

„Érted Vagyok” – kéthavonta megjelenő folyóirat. (A jézusi tájékozódás folyóirata.)

Köszönjük a levelének a Bokorra nem vonatkozó tájékoztatásait is.

„Remélem, hogy 2100-ban sokan fogják tudni, hogy mi a Bokor és ki a Bulányi, ezért írtam én is róla.”

Köszönjük jó szándékú segítségét.

Budapest, 2010. december 15.-én.

Szeretettel és üdvözlettel: Kaszap István